

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW

**Onderzoek en
Wetenschapsbeleid**

Van
5.1.2.e

Datum
08 maart 2023

Referentie
37844322

Bijlagen
3

Intern OCW afgestemd
HOenS, OWB intern

nota

Beantwoording Kamervragen van het lid Van der Woude (VVD) en van de leden Kwint en Leijten (beiden SP) over externe financiering leerstoelen

Aanleiding

Het lid Van der Woude (VVD) en de leden Kwint en Leijten (beiden SP) hebben Kamervragen gesteld over de externe financiering van leerstoelen. Met de bij deze nota gevoegde brieven aan de Tweede Kamer geeft u antwoord op deze vragen. Verder hebben wij van UNL gecorrigeerde overzichten van publiek bekostigde leerstoelen, niet zijnde met financiering van het ministerie van OCW, en leerstoelen fiscaliteit die extern gefinancierd worden ontvangen. Met deze nota leggen wij u ter instemming de brief voor waarmee u naar de Tweede Kamer de gecorrigeerde overzichten stuurt.

Geadviseerd besluiten

Advies is om bijgevoegde drie brieven aan de Tweede Kamer te ondertekenen.

Kernpunten

- Bij de beantwoording van de Kamervragen en de brief ter begeleiding van de nieuwe overzichten van UNL zijn wij uitgegaan van de volgende beleidslijn:
 - Samenwerking tussen onderzoekers en het bedrijfsleven, de overheid en andere organisaties is belangrijk. Samenwerking zorgt ervoor dat wetenschappelijk onderwijs en onderzoek goed aansluiten bij maatschappelijke uitdagingen en dat innovatie wordt gestimuleerd.
 - Bij samenwerking is het aan kennisinstellingen zelf om binnen kaders een afweging te maken met welke partij zij willen samenwerken en met welke niet. Voorbeelden van kaders: de Verklaring van wetenschappelijke onafhankelijkheid, de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (NGWI) en de Spelregels voor privaat-publieke samenwerking bij programmering en uitvoering van fundamenteel en toegepast onderzoek.
 - Bij samenwerking dragen de colleges van bestuur van universiteiten de verantwoordelijkheid dat onderzoek en onderwijs binnen de academische vrijheid, vastgelegd in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschap, en op onafhankelijke wijze kan plaatsvinden. Raden van toezicht zijn verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving ervan.
 - Bij samenwerking is het belangrijk dat universiteiten informatie over externe financiering van leerstoelen actueel, volledig en publiek toegankelijk hebben. Daarmee kan voorkomen worden dat het vertrouwen in de wetenschap wordt geschaad. Colleges van bestuur

van universiteiten zijn verantwoordelijk voor deze transparantie. Wij kunnen universiteiten hierbij helpen als het gaat om een duidelijke afbakening van definities en begrippen die eventueel nodig zijn bij het creëren en ontsluiten van uniforme informatie.

Datum
7 april 2023

- Transparantie is ook van belang met het oog op kennisveiligheid. De kennisinstelling moet zicht hebben op de motieven, afspraken en condities die ten grondslag liggen aan die samenwerking om kennisveiligheidsrisico's goed in te kunnen schatten en waar nodig te mitigeren. Instellingen worden geacht in het kader van due diligence zorgvuldig te onderzoeken waar financiering vandaan komt en kennisveiligheid mee te wegen bij de beslissing om een samenwerking aan te gaan of voort te zetten.
- UNL is met het oog op transparantie gestart met een onderzoek naar de implementatie van een landelijk register nevenwerkzaamheden van hoogleraren zodat dit register eind 2023 in werking kan treden.
- UNL geeft in haar brief van 2 maart 2023 aan dat zij kan overwegen om te onderzoeken of het haalbaar is dat er landelijk informatie vindbaar moet zijn over externe financieringsbronnen van leerstoelen (anders dan nu in de financiële jaarverslagen staat). Wij zijn er voorstander van dat UNL dit meeneemt in haar voorgenoemde onderzoek, omdat dit de transparantie van de financiering van leerstoelen vergroot. Waar nodig willen wij dit faciliteren, waarbij wij in de eerste plaats denken aan het voor zover nodig gezamenlijk definiëren van de begrippen die nodig zijn om te komen tot zoveel mogelijk uniforme landelijke informatie. De universiteiten blijven echter verantwoordelijk voor het realiseren van deze transparantie.

Toelichting

- De Kamervragen zijn gesteld naar aanleiding van berichtgeving in het Financieel Dagblad over onder andere de financiering van leerstoelen en de transparantie hierover.
- U heeft op 26 januari jl. met de Tweede Kamer overzichten van UNL gedeeld naar aanleiding van een motie van het Kamerlid Omtzigt om 1) een overzicht te krijgen van alle direct of indirect publiek gefinancierde leerstoelen, anders dan door het ministerie van OCW, en 2) een overzicht met leerstoelen op het gebied van fiscaliteit.
- Volgens de bijgevoegde brief van UNL van 2 maart jl. heeft zij daarna signalen gekregen van universiteiten dat er mogelijk omissies zaten in haar lijsten. UNL heeft vervolgens alle universiteiten gevraagd om eventuele omissies in de lijsten aan haar kenbaar te maken. Op basis daarvan heeft UNL twee gecorrigeerde overzichten opgesteld (zie bijlagen). UNL plaatst hierbij de kanttekening dat deze overzichten zijn gecorrigeerd op omissies op het moment van de eerste uitvraag. Nieuw gevestigde of gestopte leerstoelen zijn dus niet meegenomen. Verder maakt UNL het voorbehoud dat door een eventueel verschil van interpretatie van definities door de universiteiten de overzichten niet volledig consistent zijn.
- Naast de voorgenoemde twee overzichten hebben universiteiten informatie over bijzondere leerstoelen met bijbehorende externe financieringsbronnen op hun website gezet. UNL heeft deze informatie gebundeld tot een overzicht

dat op haar website staat en raadpleegbaar is¹. UNL gaat ook onderzoeken hoe dit overzicht van bijzonder hoogleraren en externe financieringsbronnen op haar website uit te breiden is met het deel van de gewone leerstoelen die niet gefinancierd worden uit de eerste geldstroom, maar externe financieringsbronnen hebben.

Datum
7 april 2023

- De NGWI is een gedragscode die mede geldt voor samenwerking tussen kennisinstellingen, onderzoekers, bedrijven, overheden en andere organisaties. Deze code stelt normen voor onderzoekers en zorgplichten voor instellingen voor een integere wetenschapsbeoefening. De NGWI baseert zich op de volgende vijf principes: eerlijkheid, zorgvuldigheid, transparantie, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid. Alle universiteiten en hogescholen onderschrijven deze code. Het is essentieel dat de NGWI effectief is en nageleefd wordt. Daarom heb ik de opstellers² van de NGWI verzocht deze te laten evalueren door een onafhankelijke commissie. Op basis van de uitkomsten kan worden gezien of en wat er verder noodzakelijk is in overleg met de opstellers van de code.
- De onafhankelijkheid van onderzoekers raakt ook aan het thema zelfcensuur. Op verzoek van de Tweede Kamer (motie Van der Woude c.s. d.d. 18 november 2021) laten wij een onderzoek uitvoeren naar zelfcensuur onder onderzoekers. Het gaat daarbij om de vraag of zelfcensuur en beperking van diversiteit van perspectieven in de wetenschap en het hoger onderwijs een rol spelen, met daarbij ook aandacht voor de toenemende bedreiging, intimidatie en haatreacties naar wetenschappers, en onvrije gevoelens van studenten, en met aanbevelingen te komen hoe het vrije woord van studenten en veiligheid van wetenschappers binnen wetenschappelijke waarheidsvinding te allen tijde beschermd dienen te worden. Dit onderzoek is naar verwachting eind dit jaar uitgevoerd.

¹ <https://universiteitenvannederland.nl/extern-gefinancierde-hoogleraren.html>.

² Universiteiten van Nederland (UNL), Vereniging Hogescholen, Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU), Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), Nederlandse, Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek en TO2 federatie.